

Kívülálló és öntörvényű

MAKRAI SONJA

Miert van egyáltalán létező, és miért nincs inkább semmi? Ez a kérdés... Mindenkit megérint egyszer, talán többször is a kérdés rejtett ereje anélkül, hogy igazán tudatosulna, mi megy végbe benne – mondja Martin Heidegger filozófus, az egzisztencializmus megteremtője. Ez a fajta létbevettség határozza meg talán leginkább Jovián György Munkácsy Mihály-díjas, partiumi származású magyar festőművész és grafikus művészetét.

A Nagyváradon és a bukaresti Nicolae Grigorescu Képzőművészeti Egyetemen tanult Jovián számára a képzőművészet jelentette a menekülést a Ceausescu-rendszer elnyomása elől. A diplomát követően egy műanyaggyárban dolgozott, majd a nyolcvanas években települt át Magyarországra. Döntéséről így vallott a kilencvenes években: „Nem vagyok erdélyi menekült. Családegyesítés címén jöttem el, mert találkoztam egy olyan emberrel, aki, ha zulu, akkor én most Dél-Afrikában élek.”

Mindezek ellenére mindig határok mentén fogalmazta meg ars poeticáját, az izoláltság érzése valamilyen szinten mind a mai napig tetten érhető képein. Európai hagyományokban gyökerező, sajátos lírai formanyelvet képviselő művészete széles spektrumot fed le: hatott rá a szürrealizmus és a fotórealizmus, a barokk festészet mellett az expresszionizmus és az arte povera is, de ugyanúgy megfér stílusában az expresszivitás, a transzavantgárd, az indusztriális ábrázolás és a hiperrealizmus is. Képein visszaköszön Francis Bacon és Antoni Tàpies látásmódja, de olykor Jackson Pollock virtualitása is.

Ezt a szövevényes utat követi végig az MMA Kiadó gondozásában megjelent, gazdagon illusztrált Jovián-monográfia, melyben Jovián így vall a festészetéről: „...egyik szépsége, hogy a műalkotás létrehozásához felhasznált anyagok alig-alig determinálják azt, ami utána létrejön. Abból, ahogyan a festék a tubusban van, vagy a vászonból,

ahogy kifeszítjük a keretre, nem nagyon lehet következtetni a festmény művészi minőségére. Azt hiszem, hogy ez a tulajdonság teszi annyira nehézé és sokfélévé. Annyira sok múlik a művészen, mint sehol máshol.”

Anyaghasználata mégis széles spektrumot ölel fel, a vastagon felvitt festékrétegek mellett homokkal, földdel és textilekkel játszik képein, színek tekintetében azonban inkább a sötét tónusokkal, a szürke, a barna és a fekete árnyalataival kísérletezik, melyek még nehezebbé, mélyebbé teszik képeit.

Jovián kívülálló, öntörvényű festő, akít mindennél jobban foglalkoztat az élet és a halál kérdése, és aki mérhetetlen szomorúsággal tekint az őt körülvevő világra. Elidegenedés, kiüresedés, identitásvesztettség, agónia, szorongás, nagyvárosi magány jellemzi sokszor alkotásait, de megjelenik bennük egy letűnt vagy épp nem is létező,

csupán elképzelt kor utáni vágyódás is. Bármennyire is áthatja Jovián munkáit a nihil érzése, a keresztény hagyományok és a szakralitás is erősen jelen van képein, de ugyanígy tekinthetünk rájuk történeti események lenyomataiként is. Aquarius című alkotásával például a bős-nagymarosi vízlépcső építésére reflektált, míg az Elkötelezetten című kollázs a romániai forradalommal

kapcsolatos gondolatait jeleníti meg. A maguk kiábrándító valóságában ábrázolja az életünk fölé magasodó szeméthalmokat, amelyek mintegy bekebelezik a világunkat, míg a kirekesztettség érzését pontosan ábrázolja a padokon magányosan görnyedező hajléktalanokkal, akik maguk is hulladékká válnak ebben az univerzumban.

Ahogy Zuh Deodáth, a könyv szerzője írja: „...amit Jovián alkot, az részben tele van melankóliával és a kiszolgáltatottság fölött érzett szomorúsággal. Ez a szomorúság viszont éppen az ezt hordozó vizualitás minősége miatt élesen és érthetően áll előttünk. Nem teljességét fogjuk fel azon nyomban, csak azt, hogy itt valami többet látunk a rosszul sikerült mindennapok könnyen leküzdhető, könnyen kezelhető szomorúságánál”.

Zuh Deodáth: Jovián. MMA Kiadó, 2021. 7800 Ft

